

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ศักยภาพการแข่งขันของประเทศขึ้นกับคุณภาพของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเพราะเยาวชนเป็นอนาคตของชาติ สังคมแต่ละยุคใช้ปัจจัยสร้างความมั่งคั่งที่แตกต่างกัน ยุคสังคมนิยม เศรษฐกิจ ปัจจัยที่ใช้คือที่ดิน แรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ ยุคอุตสาหกรรมใช้ปัจจัยด้านเครื่องจักร วัตถุดิบและเงินทุน สำหรับปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสารสนเทศ ปัจจัยสร้างความมั่งคั่ง คือความรู้ ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงพยายามพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั่นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือความสามารถของคนในสังคมในการแปรเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ไปเป็นความรู้ของสังคม ด้วยเหตุข้างต้นการที่คนในสังคมเข้าถึงสารสนเทศได้มากขึ้น จึงไม่ใช่หลักประกันว่าเขาจะเป็นคนที่มีความรู้มากขึ้น เพราะข่าวสารข้อมูลมิใช่ความรู้จนกว่าจะถูกนำไปจำแนกแยกแยะและตีความเพื่อนำประโยชน์มาใช้ ดังนั้น เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สังคมสามารถแปลงข้อมูลเป็นความรู้ จึงอยู่ที่ความสามารถใน “การคิด” ของคนในสังคม ถ้าคนในสังคม “คิดเป็น” หรือ “รู้จักคิด” ก็จะมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์ คิดเปรียบเทียบ คิดเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะทำให้เกิดการประยุกต์ใช้และการสรรสร้างนวัตกรรมของสังคมต่อไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543:7) เพราะเมื่อรู้จักคิดหรือคิดเป็น วิธีคิดจะติดตัวไปตลอดชีวิตและเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย การรู้จักคิดหรือคิดเป็นจึงเป็นลักษณะของคนที่พิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน แล้วตัดสินใจเลือกหรือกระทำในกรอบของจริยธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและไม่ทำให้ตนเองมีความทุกข์ (เจตนา นาควิชระ, 2544: 9)

มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้วิชาศึกษาทั่วไป เป็นศาสตร์ในการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป จึงมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน สื่อที่ใช้ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วิถีชีวิต ซึ่งเป็นองค์รวมของศาสตร์แขนงต่างๆ โดยเฉพาะการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาให้เยาวชนไทย ให้สามารถดำรงอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืนในการพัฒนาพฤติกรรม การฟัง พฤติกรรมการดู พฤติกรรมการอยู่ (ใช้ชีวิต) และพฤติกรรมกรกินด้วยสติปัญญาตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ การบริโภคที่ขาดสติปัญญาเป็นปัญหาสำหรับคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเยาวชนไทยมีนิสัยวัตถุนิยม ตกเป็นเหยื่อของการบริโภคที่ขาดสติปัญญา การไม่รู้จักคิดและการบริโภคโดยไม่ใช้สติปัญญาของเยาวชน มิได้เป็นสิ่งที่บั่นทอนศักยภาพการแข่งขันของประเทศในอนาคตเท่านั้น หากแต่ยังทำลายอนาคตของตัวเยาวชนเองและทำลายเศรษฐกิจของครอบครัวอีกด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่านำไปปฏิบัติให้เป็นวิถีชีวิต

สำหรับประเทศไทย เมื่อกกล่าวถึงความสามารถในการรู้จักคิดหรือคิดเป็น นับว่าเป็นปัญหาหรือจุดอ่อนอย่างสำคัญ (วิศาล ติลกวัฒนิชและเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544:13-14) และเกี่ยวเนื่องไปถึงปัญหาอื่นๆ เช่น ค่านิยมฟุ้งเฟ้อ รักสบาย ตามสมัยนิยม เป็นต้น นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่ากระบวนการศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบัน เป็นสาเหตุหลักทำให้คนไทยขาดความสามารถในการรู้จักคิดหรือคิดไม่เป็น ทั้งนี้เพราะการศึกษาไทยไม่สอนให้ผู้เรียนคิด แต่สอนให้จดจำเป็นส่วนใหญ่ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2541: 19; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2545: 10) นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมในครอบครัว ชุมชนและเพื่อน รวมถึงการที่สังคมยึดยึดยึดสิ่งสะดวกสบายให้คนรับไปใช้โดยไม่ต้องคิดด้วยตัวเอง ก็เป็นอุปสรรคที่ทำให้คนไม่ชอบคิดและไม่รู้จักคิด (เจตนา นาควัชร, 2544: 9-10; พรพล น้อยธรรมราช, 2546: 11) เมื่อแรกเกิด ความสามารถทางสมองของคนส่วนใหญ่จะไม่ต่างกันมาก แต่เมื่อเติบโตขึ้นความสามารถและทักษะในการคิดจะแตกต่างกันไปตามการสร้างและการฝึกฝน การรู้จักคิดเป็นคุณลักษณะของคนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์ คิดเชิงอนาคต คิดเปรียบเทียบ คิดสังเคราะห์และคิดเชิงกลยุทธ์ ดังนั้น การรู้จักคิดจะเกิดขึ้น ต้องมาจากการฝึกหัดประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จะถูกถ่ายโอนไปสู่การแก้ปัญหาหรือการเผชิญสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน คนที่รู้จักคิด จะฟังปัญญาของตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ไม่ทำตามความคิดของคนอื่นโดยปราศจากการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ดังนั้น คนที่รู้จักคิดจึงถูกหลอกหลอน รู้จักนำข้อมูลข่าวสารที่รับมาแยกแยะ กลั่นกรองความถูก ความผิด ความจริง ความไม่จริง ความเหมาะสม ความไม่เหมาะสม รู้จักวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุและผล รู้จักกำหนดเป้าหมาย รู้จักเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ รู้จักคาดการณ์อนาคตที่อาจเกิดขึ้นและสามารถเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้ การรู้จักคิดหรือการคิดเป็นจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาคน การคิดมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านอื่นของชีวิตทั้งพฤติกรรมและสภาพจิตใจ ดังนั้น

ถ้าพัฒนาคนให้รู้จักคิดหรือคิดเป็น ก็จะทำให้คนๆ นั้น มีพฤติกรรมที่เหมาะสมถูกต้องและมีจิตใจที่เป็นสุขได้ง่ายขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรอความสุขจากการเสพบริโภควัตถุเพียงอย่างเดียว ปัญหาที่มีการพูดถึงและปรากฏในสื่อเป็นประจำ เช่น การศึกษาไทยทำให้เด็กคิดไม่เป็น ความสามารถในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของเด็กไทยลดลง ทำให้ถูกชักจูงได้ง่าย ปัญหาการบริโภคที่ขาดสติปัญญาของเยาวชนไทยดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการไม่รู้จักคิดและการบริโภคโดยไม่ใช้ปัญญา ซึ่งกำลังเป็นปัญหาอย่างหนักและต้องได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สำหรับสถานการณ์พฤติกรรมการบริโภคของวัยรุ่นไทย อมรวัชร์ นาคทรพรพ (2549: 45) ได้นำเสนอผลการศึกษาเรื่องปัญหาเด็กไทยในมิติวัฒนธรรม พบว่า ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน คิม ช้อป” เป็นตัวเร่งให้เกิดค่านิยมบริโภคอย่างมหาศาล เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยนิยมแฟชั่นราคาแพงหรือของมีชื่อเสียง เช่น โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ ประกอบกับผลการประมวลข้อมูลและรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนไทยของ 18 เครื่องข่ายเยาวชนที่ได้ศึกษาโดยยุพดี ศิริวรรณ (2551: 15) ในส่วนข้อมูลด้านสภาพการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน พบว่า ปัญหาการตกเป็นเหยื่อการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นปัญหาหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าคดียาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับวัยรุ่นโดยมีเหตุมาจากการประสงค์ในทรัพย์สินของบุคคลอื่น เพื่อนำมาซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยที่ตนเองต้องการไว้ใช้ และปัญหาการขายตัวของเด็กวัยรุ่น เพื่อนำเงินมาซื้อของใช้ราคาแพงนั้นได้เพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน

ส่วนสถานการณ์พฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการหลายท่านได้ทำการสำรวจสถานการณ์การบริโภคและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาและวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นพฤติกรรมของวัยรุ่นที่น่าเป็นห่วงและจะก่อให้เกิดปัญหาด้านการบริโภคหลายประการ ดังการศึกษาของสยามล สุทธิสวัสดิ์(2552: บทคัดย่อ) ที่พบว่า วัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่นิยมการบริโภคข่าวสารทุกประเภท ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ใส่ใจสังคม แต่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของเงิน สนใจข่าวสารทุกประเภท ไม่สนใจครอบครัว ไม่คำนึงถึงคุณภาพและราคา สอดคล้องกับงานวิจัยของอรณพ ชัยวุฒิ (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่า วัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ มีพฤติกรรมรักสนุก สนใจแต่เรื่องสิทธิส่วนบุคคล ไม่คำนึงถึงส่วนรวม ชอบอวดบอกรับและการเสี่ยงโชค ไม่สนใจเหตุการณ์บ้านเมืองและเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับการศึกษาของสุชาติ จันทรมณี (2552: บทคัดย่อ) ที่ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของนักศึกษามี 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มไฮเบอร์ไฮเทค มีลักษณะชอบออกไปผอ่่นคลายนอกบ้านและชอบปิ้งจิบจ่ายใช้สอย ชอบท่องอินเทอร์เน็ต

2) กลุ่มนำสมัยไม่รักเรียน มีลักษณะชอบสินค้าหรือบริการที่นำสมัยและมีเทคโนโลยีสูง ชื่นชอบแฟชั่น ความสวยความงาม ใช้สินค้าราคาแพงและรสนิยมสูง 3) กลุ่มชอบสนุกสนานไม่สนสังคม จะมีลักษณะชอบออกไปผ่อนคลายนอกบ้าน ชอบปิ้งจิบจ่ายใช้สอย นอนหลับและชอบการท่องเที่ยว อินเทอร์เน็ต โดยไม่สนใจการเมืองและกิจกรรมของชุมชน และ 4) กลุ่มตามอำเภอใจไม่สนใจสิ่งใหม่และความสำเร็จ มีลักษณะไม่จริงจังกับการทำงานหรือการเรียน ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาของวัยรุ่น เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของเยาวชนไทย ให้มีจิตสำนึกในการบริหารโดยสติปัญญา คือ ฟังเป็น คิดเป็น อยู่เป็น และกินเป็น โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ สำหรับฝึกเยาวชนให้รู้จักการบริโภคโดยใช้สติปัญญาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถประยุกต์ใช้ให้เป็นวิถีชีวิตและนิสัย เพื่อให้เยาวชนสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมในสังคมสารสนเทศและความก้าวหน้าทางวิทยาการทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น
4. เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น

3. นิยามศัพท์

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ความรู้ที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรีสำหรับพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารด้วยสติปัญญาของนักศึกษา โดยผู้สอนเป็นผู้จัดเนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอน สื่อประกอบการสอน และการวัดและประเมินผล

3.2 พฤติกรรมการบริโภค หมายถึง พฤติกรรมในชีวิตประจำวันของวัยรุ่นในพฤติกรรม 4 ด้าน ดังนี้

3.2.1 พฤติกรรมการฟัง หมายถึง การฟังเพลงตามสมัยนิยม การฟังข่าวสารสาระต่างๆ การฟังธรรมะ สนทนากับผู้รู้ เป็นต้น

3.2.2 พฤติกรรมการดู หมายถึง การดูภาพยนตร์ ละคร ดูข่าว อ่านหนังสือ ท่องเที่ยว ธรรมชาติ คู่มือ และท่องอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3.2.3 พฤติกรรมการอยู่ (การใช้ชีวิต) หมายถึง การทำบุญชราหรับ ร่ายงาช การซื้อสินค้า การแต่งตัว การเล่นเกมกีฬา การช่วยเหลือสังคม และเที่ยวกลางคืน เป็นต้น

3.2.4 พฤติกรรมการกิน หมายถึง การกินอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย กินอาหารหรรษา รสชาติดี กินอาหารพื้นบ้าน ใส่ใจคุณภาพและความสะอาดของอาหาร ไม่เสพสิ่งเสพผิดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

3.3 บริโภคด้วยสติปัญญา หมายถึง พฤติกรรมการฟัง การดู การอยู่ การกินที่ผ่านการวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ตัดสินใจเลือกรับหรือกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยความรู้ตัว และรู้จัก มีความเข้าใจ ในประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการปฏิบัติและดำรงอยู่ของประชาชนทุกระดับตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

3.5 วัยรุ่น หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2 ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่นที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้กับนักศึกษากลุ่มต่างๆ ได้

4.3 ได้ทราบประสิทธิผลและแนวทางของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคด้วยสติปัญญาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่นในการขยายไปสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาต่างๆ ได้

4.4 ได้องค์ความรู้สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีพฤติกรรมกรบร โภคด้วยสติปัญญาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยขยายผลงานวิจัยตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี